

POJAM I ZNAČAJ OCJENJIVANJA, PROCJENJIVANJA ZA ĐECU S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

I UVOD

Inkluzija odražava vrijednosni sistem društva. Obrazovna inkluzija treba da podstakne razumijevanje, prihvatanje, saradnju i tolerantnost, razvije otvorenost za druge, njihove karakteristike, različitost. Obrazovanje treba da kod učenika razvije znanja, stavove i vještine neophodne za život u društvu različitosti.

Putem ispunjenja principa jednakih mogućnosti kroz inkluzivno obrazovanje se pruža izbor u skladu s individualnim mogućnostima, sprovodi edukacija bez diskriminacije.

Nastavni proces teži obezbjeđivanju jednakih mogućnosti za svu decu, uslovima za optimalan razvoj, pravovremenom uključivanju u odgovarajući program vaspitanja i obrazovanja, individualnom (prilagođava se kako bi se zadovoljile fizičke, emocionalne, socijalne i psihološke potrebe svakog djeteta sa smetnjom u razvoju, te su očuvane sposobnosti, mogućnosti i interesovanja osnov za izradu individualnog razvojno-obrazovnog plana – IROP), uključivanju roditelja, kontinuiranosti vaspitanja i obrazovanja, adekvatnim obrazovnim tehnologijama.

Kao prvi izbor, đeca sa smetnjama u razvoju pohađaju redovne škole (inkluzivno obrazovanje). Ona koja imaju umjerene i teže smetnje se uključuju u posebna odjeljenja pri redovnim školama, uz zajedničku nastavu pojedinih predmeta sa vršnjacima u redovnim odjeljenjima. U resursne centre se upućuju kada je to jedini i najbolji interes.

Individualni razvojno-obrazovni program (IROP) je pisani dokument koji se radi pojedinačno za svako dijete. Njime se određuju obrazovni i razvojni ciljevi na osnovu odnosa aktuelnog i planiranog funkcionisanja djeteta (saznajni, emocionalni, socijalni i fizički), nivoa znanja i vještina.

Propisuju se oblici vaspitno-obrazovnog rada za vaspitno-obrazovne oblasti, odnosno predmete, način izvođenja dodatne stručne pomoći, prohodnost između programa, prilagođavanje u organizaciji, standardi znanja, postignuća i vještina, obim tehničke podrške (ukoliko je potrebna), raspored časova, **PROVJERA I OCJENJIVANJE OBRAZOVNIH I RAZVOJNIH POSTIGNUĆA I NAPREDOVANJA U SKLADU SA INDIVIDUALNIM MOGUĆNOSTIMA.**

IROP omogućava mijenjanje, prilagođavanje i individualizaciju metodike kojom se sadržaji realizuju, upotrebu alternativnih oblika komunikacije: znakovni jezik, Brajevo pismo, sistem za komunikaciju putem slika, specijalizovanih nastavnih i didaktičkih sredstava, opreme, pomagala, asistivne tehnologije i sl.¹ U toku godine se može mijenjati, prilagođavati u skladu sa napretkom i razvojem djeteta.

---

¹ Pogledati: Instrukтивно-edukativni materijal za inkluzivni rad i učenje djece s posebnim obrazovnim potrebama

II OCJENJIVANJE I PROCJENJIVANJE

Opšti cilj Strategije inkluzivnog obrazovanja je deci s posebnim obrazovnim potrebama omogućiti pristup obrazovanju, racionalno i operativno obezbijediti postizanje RAZVOJNIH I OBRAZOVNIH POSTIGNUĆA kroz individualizovanu, dodatnu podršku.

Cilj procjenjivanja i ocjenjivanja kod dece s posebnim obrazovnim potrebama je da se utvrdi trenutni razvojni i obrazovni nivo, provjere primijenjene procedure podučavanja i nivo funkcionisanja deteta u svakodnevnom životu. Dakle, da se učeniku pruži povratna informacija o njegovim postignućima, a nastavniku u kojoj mjeri je ostvario programom postavljene ciljeve.

Procjenjivanje je proces prikupljanja i analiziranja informacija o učeničkim postignućima, kako bi se utvrdio nivo tih postignuća. **Ocjenjivanje** je proces prevođenja rezultata procjenjivanja u jedinstveni kvantitativni indikator.

Praćenje i ocjenjivanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama treba temeljiti na sposobnostima i jakim stranama učenika, tek onda na izazovima. Ciljevi su usmjereni na dijete, uz fleksibilnost kada ih je neophodno izmjeniti. Imperativ je da budu usmjereni na konkretna znanja i vještine. U razvojnom pogledu razmatramo funkcionisanje, podsticanje očuvanih potencijala, a u akademskom provjeravamo raspon informacija, razumjevanje, je li u stanju da poveže informacije, interpretirati, pojasniti, uspješno primijeni u novoj situaciji.

Dakle, CILJ JE PODJEDNAKO RAZVOJNI I AKADEMSKI. U praksi se dešava da pojedini nastavnici kao imperativ doživljavaju ispunjenje postavljenih standarda i očekivanih ishoda znanja. Stoga mora biti jasno da kod kreiranja i implementacije IROP-a (polazišta su potrebe deteta i ciljevi predmetnog programa), a koji predstavlja okosnicu rada s decom s posebnim obrazovnim potrebama im se pruža autonomiju da se prilagode njihovim sposobnostima i potrebama.

Učenika upoređujemo sa samim sobom, a ne s drugim učenicima!

Prilagođavanje nastavnog programa se odnosi na određivanje nastavnih sadržaja – aktivnosti, ključnih pojmova koji su u skladu sa individualnim sposobnostima i mogućnostima učenika u određenom vremenskom intervalu, jasno planiranih aktivnosti odnosno nastavnih metoda, oblika i sredstava rada kako bi se ciljevi postigli. Kod prilagođavanja programa sadržaja može se smanjiti broj informacija staviti akcenat na ključne pojmove. Smanjiti previsoke obrazovne zahtjeve, izdvojiti ono što učenik može savladati u skladu sa individualnim sposobnostima.

Različite vrste smetnji zahtijevaju različite načine praćenja, provjeravanja, ispitivanja ocjenjivanja. Uzimajući u obzir intelektualne sposobnosti i mogućnosti učenika, načine komunikacije (usmeno, pismeno, gestom, simbolom, Brajevo

pismo...) bitno je učenike svakodnevno provjeravati prikladnim metodama s svrhom dobijanja informacija o postignutim rezultatima.

Praćenje se vrši u svim etapama rada sa učenicom kako je definisano u IROP-u: obrada novog gradiva, uvježbavanje, ponavljanje, primjena u životu. U skladu sa ovim: nadgledaju postignuća djeteta, vode portfolio, organizuju dopunsku nastavu, vršnjačku podršku, vannastavne aktivnosti; sastavljaju prilagođene testove i zadatke, predlažu formu testa za interno-eksternu evaluaciju, daju instrukcije i materijal za rad asistentu.

Nastavnik treba da poznaje dobro i razumije različite tehnike ocjenjivanja i izabere ih u skladu sa željenim ciljevima/ishodima učenja. Prilikom ocjenjivanja voditi računa da se za učenike postavljaju individualizovani ciljevi i zadaci učenja u skladu s sposobnostima, interesima i potrebama. Voditi računa da se temelji na sposobnostima i jakim stranama učenika a tek onda na izazovima.

Kod prilagođavanja i individualizacije pristupa i metoda rada, a samim tim prilikom ocjenjivanja, prilagođava se način rada sa učenicom (samostalno, uz podršku), provjere znanja (usmeno, pismo, ...), prostor za rad (osvjetljenje, orijentiri, namještaj...) koriste sredstva i pomagala (didaktički materijal, Brajeva mašina, reljefni prikazi, simboli, komunikacijske knjige...), uspostavljanje bolje komunikacije sa učenicom, dodatno vrijeme za rješavanje, prilagođavanje materijala uvećati prostor za predviđen za odgovor, testovi samo na podcrtavanje ili zaokruživanje, i dr.

Kod usmene provjere je važno strpljenje i čekanje na odgovor, ne prekidati, postavljati pitanja s odgovorom da ili ne, češće provjeravanje, manjih cjelina, kraće vremenske jedinice, manji broj zadataka ili pitanja.

Ispitni materijal treba da je bez suvišnih pojedinosti, omogućiti učeniku onaj način provjere znanja koji mu je lakši.

Preporuke kako bi ocjenjivanje bilo koontinuirano za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama:

- ✓ Praćenje - pojedinačno i grupno, sveobuhvatno, analitičko, kontinuirano dosljedno: obrazovnih i razvojnih postignuća, funkcionisanja u realnim situacijama.
- ✓ Provjeravanje naučenog: usmeno ili pismeno, individualno ili grupno uz prilagođavanje zahtjeva shodno individualnim potrebama učenika. Najava provjere treba biti pravovremena, dijete pripremljeno, zadaci po nivoima.
- ✓ Načini i oblici provjeravanja i ocjenjivanja trebaju isticati funkcionalna znanja.
- ✓ Po potrebi sprovoditi izmjene i dopune načina izvođenja programa i postupaka.